

Profesor Ján Halaj sa narodil 7. 9. 1919 v rumunskej obci Petrila v rodine baníka. Onedlho sa aj so svojimi rodičmi vrátil do svojej domovskej obce Voznica pri Žarnovici. Absolvoval štátne gymnázium v Banskej Bystrici, kde maturoval v roku 1940. Pokračoval na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave. Tu absolvoval najprv lesné inžinierstvo (1944) potom zememeračstvo (1946), a napokon stavitelstvo (1948). V roku 1948 obhájil na Lesníckej fakulte Vysokej školy zemédelskej v Brne dizertačnú prácu *Príspevok k odhadu drevnej hmoty z leteckej snímky* a získal doktorát technických vied.

Prvé zamestnanie získal ako asistent v Ústave vyššej geodézie Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave a neskoršie v Ústave užitej geodézie Vysokej školy poľnohospodárskeho a lesného inžinierstva v Košiciach. V geodetickej profesii pokračoval v rokoch 1950 – 1964 ako vedúci odboru fotogrametrie v Ústave hospodárskej úpravy lesov vo Zvolene. Od roku 1964 až do odchodu na dôchodok v roku 1993 pracoval vo Výskumnom ústave lesného hospodárstva vo Zvolene. Bol tu vedúci oddelenia, neskoršie odboru hospodárskej úpravy lesov. Riešil a koordinoval najzávažnejšie (štátne) výskumné úlohy hospodárskej úpravy lesov v rámci bývalej Československej republiky.

V roku 1951 sa na Vysokej škole poľnohospodárskeho a lesného inžinierstva v Košiciach habilitoval na docenta v odbore hospodárskej úpravy lesov a dendrometrie. V roku 1964 získal doktorát poľnohospodársko-lesníckych vied na Lesníckej fakulte Vysokej školy zemédelskej v Brne. V roku 1966 ho na Vysokej škole lesníckej a drevárskej vo Zvolene menovali profesorom hospodárskej úpravy lesov a dendrometrie.

Profesor Ján Halaj zomrel 6. februára 1997 vo veku 77 rokov vo Zvolene, kde je aj pochovaný na mestskom cintoríne.

Ako z uvedeného stručného životopisu vyplynulo profesor Ján Halaj pôsobil na viacerých pracoviskách. Zo širokej jeho vedeckovýskumnej činnosti treba uviesť jeho zásluhy o rozvoj lesníckej fotogrametrie. Ďalej významne ovplyvnil metódy zisťovania zásob a prírastku lesných porastov. Vyhotovil originálny systém jednotných výškových a objemových kriviek a taríf pre rovnoveké i nerovnové porasty a vypracoval viaceré varianty stanovenia objemového prírastku na princípe tarifových diferencií. Preskúmal možnosti uplatnenia matematicko-štatistickej inventarizácie lesa, najmä kruhových skusných plôch v slovenských porastových pomeroch. Velkú pozornosť venoval štúdiu hrúbkovej a výškovej štruktúry lesných porastov a odvodil tabuľkové i grafické modely tejto štruktúry.

So zreteľom na to, že počas jeho tridsaťročného pôsobenia vo Výskumnom ústave lesného hospodárstva vo Zvolene sa najviac zaslúžil o rozvoj lesníckej vedy a výskumu uvedieme výber z výskumných správ, ktorých bol autorom, alebo ich spracoval spolu s ďalšími riešiteľmi tohto ústavu.

- Metodika vypracovania rastových tabuliek pre hlavné dreviny ČSSR. 1968, 109 s.
- Výskum základných zákonitostí rastu a produkcie porastov. 1972, 271 s.
- Produkcia a stanovište duba zimného v oblasti „kokošovského duba“, osobitne v chránenom území“ Kokošovská dubina“. 1973, 125 s.
- Štúdium rastu a prírastku lesných stromov a porastov. 1975, 214 s.
- Výskum a konštrukcia rastových tabuliek hlavných dreív ČSSR. 1980, 242 s.

- Rozbor rastových procesov rovnovekých nezmiešaných porastov. 1980, 48 s.
- Rozbor zásobovej úrovne rovnovekých nezmiešaných porastov. 1981, 55 s.
- Úprava rastových tabuliek pre drevinu douglaska, breza, topoľ, agát. 1981, 111 s.
- Odvodenie percent predrubných ťažieb pre smrek a jedľu. 1982, 104 s.
- Zásobové úrovne drevín sm, jd, db, bk pre orografické oblasti SSR. 1982, 54 s.
- Meranie a hodnotenie drevnej produkcie porastov a stromov. 1980, 48 s.
- Výskum rastového procesu drevín pre konštrukciu rastových tabuliek drevín smrek, borovica a buk. 1984, 67 s.
- Prieskum sortimentačnej štruktúry rubných porastov buka v ZaŠL, SeŠL a StŠL. 1986, 33 s.
- Rubná zrelosť hlavných drevín so zreteľom na produkciu, mimoprodukčné funkcie lesa a hospodárnosť. 1986, 127 s.

Ide o širokú problematiku týkajúcu sa hospodárskej úpravy lesov, rastu a produkcie lesa a dendrometrie. Osobitne treba vyzdvihnúť podiel profesora Jána Halaja na konštrukcii domácich rastových tabuliek. Bol vedúcim riešiteľom tohto veľmi dôležitého a dlhodobého výskumného projektu na celoštátnej úrovni bývalej ČSSR, ktorý sa riešil v rokoch 1965 až 1990. Profesor Š. Šmelko v nekrológu „Za profesorom Dr. Ing. Jánom Halajom, DrSc.“ (Lesnícky časopis č. 1/1997), napísal, že menovaný v rámci tohto projektu zorganizoval úzku a efektívnu spoluprácu hospodársko-úpravníckej a prevádzkovej praxe, lesníckych vedecko-výskumných a vysokoškolských pracovísk. Išlo o spoluprácu pri tvorbe metodiky, založení a periodicky opakovanom meraní na vyše 4 000 výskumných plochách v bývalom Československu, ako aj pri overovaní tabuliek pred ich zavedením do praxe. Sám vyriešil celý rad zložitých problémov rastu a produkcie lesných porastov, ako boli systémy bonitovania, merania hustoty a zakmenenia porastov, definovanie sily prebierok, produktivnosť nezmiešaných a zmiešaných porastov a i. S jeho menom sa spája nový typ rastových tabuliek diferencovaných podľa zásobovej úrovne porastov. Získané výsledky priebežne publikoval individuálne i so svojimi spolupracovníkmi. Zhrnuté sú v 12 knižných publikáciách a vo viac ako 60 vedeckých a odborných prácach. V roku 1992 sa rastové tabuľky zaviedli do praxe hospodárskej úpravy lesov na Slovensku. V súčasnosti si už ani nevieme predstaviť ako by bez nich existovala hospodárska úprava lesov na Slovensku. Pritom využiteľnosť rastových tabuliek je veľmi široká. Teda nielen v hospodárskej úprave lesov, ale aj v ďalších oblastiach lesníctva, a to tak vo vedeckovýskumnej činnosti ako aj v bežnej praxi.

Pri hodnotení vedeckých prínosov profesora Jána Halaja treba zvlášť vysoko oceniť jeho osobné vlastnosti. Ako vedecký pracovník sa vždy orientoval na problematiku, ktorá bola aktuálna a v popredí záujmu z hľadiska domácich potrieb i celosvetového vývoja. Úlohy riešil komplexne – do úvahy bral všetky hospodársky dôležité skutočnosti. Popri vysokej vedeckej a metodologickej úrovni venoval veľkú pozornosť praktickej upotrebitelnosti výsledkov výskumu v praxi. Podporoval prácu v kolektíve.

Profesor Halaj taktiež pôsobil ako vysokoškolský učiteľ na Lesníckej fakulte bývalej Vysokej školy lesníckej a dre-

várskej vo Zvolene. Prednášal najprv štatistické metódy v lesníctve, dendrometriu a hospodársku úpravu lesov. Neskôr vybraté tematické okruhy súvisiace s jeho vedeckým zameraním, viedol diplomantov, predsedal komisiám pre štátne záverečné skúšky a spolupracoval na riešení výskumných úloh. Vyškolicil 8 vedeckých aspirantov a aj inými formami výrazne ovplyvnil tvorivý rast mladšej generácie svojich následníkov.

Profesor Ján Halaj od roku 1959 aktívne pracoval v bývalej Československej akadémii zemédelských vied. Okrem iného bol podpredsedom Komisie pre udeľovanie Zlatých plakiet Československej akadémie zemédelskej. Účinne sa podieľal na metodickom riadení lesníckeho výskumu. Po vytvorení Slovenskej akadémie pôdohospodárskych vied v roku 1993 ho zvolili za jej čestného člena. Taktiež patrilo medzi zakladajúcich členov Slovenskej spoločnosti pre poľnohospodárske, lesnícke, potravinárske a veterinárne vedy pri Slovenskej akadémii vied, bol podpredsedom jej Lesníckej sekcie. Počas pôsobenia na Lesoprojekte bol predsedom vedecko-technickej rady. Bol tiež členom komisií pre obhajoby kandidátskych a doktorských dizertácií na Slovensku i v Českej republike, členom vedeckých rád a odborných komisií v rôznych inštitúciách. Ako uznávaná vedecká autorita často lektorsky posudzoval vydanie knižných publikácií, vysokoškolských učebníc a vedeckých článkov a bol oponentom výskumných správ, dizertačných a habilitačných prác a kvalifikačných postupov.

Od roku 1968 do 1988 bol predsedom redakčnej rady a vedeckým redaktorom Lesníckeho časopisu. Má veľkú zásluhu na tom, že tento časopis mal náležitú vedeckú úroveň a že aj v súčasnosti (v roku 2014) vychádza už jeho šesťdesiaty ročník. Ďalej bol členom redakčnej rady vedeckého časopisu Lesníctví a člen vydavateľstva Veda Slovenskej akadémie vied. K tejto činnosti pristupoval veľmi zodpovedne a svojou odbornosťou i náročnosťou pozitívne pôsobil na úroveň publikačnej a vedeckej činnosti v slovenskom lesníctve.

Profesor Ján Halaj obdržal za svoju vynikajúcu prácu rad vyznamenaní. Okrem iných spomenieme, že prezident republiky mu za vynikajúce tvorivé výsledky v oblasti hospodárskej úpravy lesov udelil vysoké štátne vyznamenanie Laureát štátnej ceny Klementa Gottwalda.

Profesor Ján Halaj bol v povojnovom období významnou vedeckou osobnosťou v lesníctve nielen v bývalom Československu, ale aj v európskom a svetovom merítke. Bol známou osobnosťou tak medzi lesníkmi ako aj v celej vedeckej komunite. Tí, ktorí sme ho osobne poznali vysoko hodnotíme aj jeho osobné či charakterové vlastnosti. Bol mimoriadne skromným a priateľským človekom ku svojim spolupracovníkom. Vynikal veľmi vysokou pracovitosťou, čestnosťou a zmyslom pre spravodlivosť. Ochotný bol vždy pomôcť každému ak to potreboval. Profesor Ján Halaj veľmi významne obohatil všetky oblasti, na ktorých pracoval.

Dielo, ktoré vytvoril zostane navždy živé v jeho publikáciách i v práci jeho žiakov a spolupracovníkov, ktorí naňho nadväzujú.

Jozef Konôpka

Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen,
T. G. Masaryka 2175/22, SK – 960 92 Zvolen,
e-mail: jkonopka@nlcsk.org